С Т А Н О В И Щ Е

От: ***доц.д-р Елизабет Димитрова Йонева***;

Университет за национално и световно стопанство, катедра „Международни отношения“;

Научна специалност 05.11.02 Политология (Външна политика и международни отношения)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по *научна специалност* "Международно право и международни отношения", *професионално направление* 3.6. „Право“ в Института за държавата и правото при БАН

Автор на дисертационния труд: ***Борис Светлинов Манов***

Тема на дисертационния труд: "Contemporary Chinese politics in the context of the space race" (*„Китайската съвременна политика в контекста на космическата надпревара“)*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД-09-32/28.02.2022 г. на Директора на ИДП при БАН проф. д-р Ирена Илиева

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *секция „Международноправни науки“* на ИДП по *научна специалност* "Международно право и международни отношения", професионално направление 3.6. „Право“ съгласно Заповед на Директора на ИДП при БАН № РД-09-109/08.12.2020 г. Обучението е осъществено в *самостоятелна* форма през периода 10.12.2020-09.12.2022 г.

Борис Манов има бакалавърска степен по политология от Виенския университет и магистърска степен по „Международни отношения и политическа сигурност“ от Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“. След зачисляването си като докторант в ИДП полага успешно всички изпити от учебния си план и участва в няколко докторантски, национални и международни конференции, където представя научни доклади по свързани с проблематиката на своята дисертация теми. Съгласно законовите изисквания дисертантът е отчислен с право на защита съгласно Заповед на Директора на ИДП при БАН № РД-09-31/28.02.2020 г., а със Заповед на Директора на ИДП при БАН № РД-09-32/28.02.2022 г. се осъществява насрочването на публична защита на дисертационния труд и се утвърждава състава на научното жури.

Борис Манов е депозирал цялата изисквана документация – текст на дисертацията, автореферат със справка за приносите и списък на публикациите по темата на дисертацията, CV, необходимите протоколи, доклади и заповеди.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е разработен в общ обем от 184 стр. на английски език, обхващащи основен текст, описание на включените 6 фигури, както и добавен списък на употребените съкращения и използваната литература. В структурно отношение са обособени увод, изложение в 3 глави и заключение.

Борис Манов е избрал да ориентира своята докторска дисертация към проблематиката на съвременната космическа политика на Китай, анализирана през призмата на съпоставка с тези на САЩ и Русия, с цел да се открояят специфичните предизвикателства пред азиатската държава в тази сфера по пътя й към вписването сред водещите космически сили. Темата на изследването се отличава както със своята значимост, така и с актуалността си с оглед на различните дискусии, които генерира интензифицирането в проучването и експлоатирането на космическото пространство. Стремежите за използването му за военни, икономически, политически, социални или други цели поражда нов тип компликации, които няма как да бъдат пренебрегвани в условията на разгръщане на редица кризисни процеси в глобален план. Не на последно място, релевантността на избраната насока на разработката проличава и в светлината на проучването на цялостната палитра от многообразни аспекти, олицетворяващи възхода на Китай като значим фактор в световната политика и икономика, а оттам и на невралгичните пунктове, оформени в резултат на изграждащите се конфигурации от партньорства и конфронтации във външните отношения на страната. Значимостта на разглежданата тематика е безспорна и в контекста на влиянията и ефектите от включването на нови недържавни фактори в дейностите в космическото пространство, особено по линия на дебата за ролята на частните компании в „приватизирането на Космоса“. От правна гледна точка остава отворен въпросът и за потребността от регулационни механизми и норми, посредством които да е възможно осъществяването на глобално космическо управление.

В увода на дисертацията актуалността и значимостта на темата са адекватно обосновани. Формулирани са обектът и предметът на изследването, изведени са целта и задачите, налице са и коментари за структурата на дисертационния труд, използваната методология и информационна база. Позитивно би било обаче да бъдат зададени и ограниченията на изследването.

В дисертацията коректно са отразени използваните автори и литература, както и приведените цитати, като са обхванати 232 броя източници от различно естество на английски, български и руски език. Несъмнено е налице добра осведоменост на автора по проблематиката на дисертационния труд. Доминиращи се явяват консултираните източници на английски език, което насочва към естествена препоръка за тяхното разнообразяване при бъдещи изследвания на дисертанта, включително по линия на разширяване на кръга от български автори, работещи по тематиката. За по-голяма прегледност по отношение на литературата следва да се спазят и стандартите за разграничаването на отделните видове източници - монографични изследвания, сборници, студии и статии в периодични издания, доклади, нормативни документи, електронни източници и т.н.

В последващи изследователски усилия с подобна насоченост би било полезно да се направи опит за ситуирането на тематиката на изследването в по-широкия контекст на съществуващата научна литература с цел да очертаят теоретичните и методологически проблеми, така че да се конструира един комплексен историографски

анализ, който да даде представа за факторите, влияещи върху публикуваните разработки в различните периоди и променливите, оказващи влияние върху тях.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В първата глава дисертантът обръща внимание на генезиса на космическата надпревара, като представя спецификата на първите космически програми, разработени от СССР, САЩ и КНР. Наред с това се търсят и допирните точки с тематиката на сигурността, отваряща перспективата и към въпросите за милитаризацията на Космоса. Иманентно обвързано с фокуса на изследването се явява проучването на изграждането на китайския космически потенциал, както и последващото му развитие в контекста на трансформациите в политически план, довели до преориентирането от офанзивен към дефанзивен реализъм.

Втората глава на дисертационния труд е посветена на разглеждането на вътрешнополитическите и външнополитическите измерения и аспекти в развитието на китайската космическа програма. Специфичен акцент е поставен върху изследването на структурните единици, ангажирани с подготовката и реализацията на космическата програма на азиатската страна. Особено важен се явява и анализът на отношенията между Пекин и Москва, който е осъществен през призмата както на сътрудничеството, така и на конкуренцията между тях.

В третата глава са обособени актуалните проблеми на космическата тематика, включително на базата на съпоставителен анализ между действията и бъдещите планове на Китай, САЩ и Русия. Позиционирани са и въпросите около демократизацията и комерсиализацията на Космоса с оглед на повишаването на ролята на частния сектор, особено в контекста на американската визия за запазване на лидерската роля на страната чрез прилагане на подобни методи. Откроено е и въздействието на китайския технологичен детерминизъм върху разширяването на интересите на страната към космическото пространство, кореспондиращи и със стремежи за оспорване на статуквото и заемане на лидерската позиция в новата космическа надпревара.

Борис Манов използва комбинация от методи и подходи, съответстващи на интердисциплинарната перспектива на разработката. Като цяло дисертационният труд е подчинен на обща логика, произтичаща от ясно очертаната концептуална рамка. Формулираните изследователски цели и задачи са постигнати от автора.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Систематизираните в автореферата научни приноси са валидни и защитени с изложението. Те като цяло са обвързани с целите на дисертационния труд, както и с прилагането на интердисциплинарна визия за изследване на подобна комплексна проблематика, особено с оглед на опита за комбиниране на перспектива, обвързваща я с международното право и международните отношения. Като приносно постижение може да се определи избраният от автора подход, задаващ шаблон за проучване на космическите политики, който спокойно може да се приложи и за други държави, навлизащи в тази сфера със специфичните си цели и аспирации. Значимостта на дисертацията се обуславя и от широкомащабността на изследването на специфични вътрешни и външни измерения на космическите програми на трите суперсили, базирана на анализиран сериозен обем от информация, въз основа на която са изведени

релевантни изводи и оценки. Наличните знания в българския изследователски профил по тази тема също са обогатени чрез рационално извлечените от дисертанта нови елементи. Безспорно резултатите от дисертационния труд са приложими и в академичен план, тъй като могат да бъдат използвани и в преподаването на различни дисциплини в рамките на направление „Политически науки“, както и в контекста на правната проблематика.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Борис Манов е представил 4 публикации по темата на дисертацията – 3 на английски и 1 на български език, публикувани в различни сборници от конференции и колективни монографии. Предложените от дисертанта публикации се явяват достатъчно представителни по отношение на разпространението на проучванията и постиженията на автора пред академичната общност и пред по-широката аудитория. Публичната апробация на резултатите не само от дисертационния труд, но и на цялостната изследователска дейност на автора е напълно удовлетворителна и видима включително и по линия на неговите медийни изяви.

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат в обем от 27 стр. е структуриран и съдържателно оформен, и дава ясна представа за цялостното изложение. Налични са изискваните списък с публикации и справка за приносите.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Съществени въпроси поражда приложената от автора теоретична база на изследването, опираща се на реализма. Безспорно класическите теории за МО за известен период от време се използват за анализиране на отношенията в космическото пространство. Още от 70-те и 80-те години на XX в. обаче се налага интерпретирането на проблематиката през призмата на влезлите в конфликт неореалистка и неолиберална перспективи. С оглед на спецификата на Космоса като пространство, представляващо пресечна точка между национални и международни интереси, се разгръща и сблъскат между държавно-центричните визии и възприятия за използването на суверенна сила в несуверенни пространства от една страна и „космическия интернационализъм“, залагащ на третирането на Космоса като глобално благо, от друга. По тази причина буди известно учудване извеждането на класическия реализъм като опорна база на дисертацията. Наред с това, тъй като процесът на теоретизиране на космическата проблематика е най-напреднал в областта на геополитиката, недоумение буди и това, че въпреки че авторът често я споменава и употребява като термин, той не я използва като фундамент за анализа си. С оглед на самото възникване на понятието „астрополитика“ като обвързано с геополитическото направление, изясняването на нейното съдържание и дефиниция също би се отразило позитивно за представяне на една по-пълноценна картина в теоретичен план. В тази връзка към дисертанта може да се отправи препоръка да изясни, от какво се определя избора му за ориентация именно към класическия реализъм, тъй като аргументите за селектирането му могат да бъдат категорични при пояснявane на другите потенциални опции, включително на „нео“-вариантите, кореспондиращи с неореалистката и неолибералната астрополитика.

С оглед на спецификата на тематиката и обвързването ѝ с международните отношения изключително важно е да се представят по-коректно двупосочните връзки, демонстриращи как международната политика въздейства върху космическите отношения, и в обратен план – как тяхната динамика пък оказва влияние върху МО, външната политика и политиката на сигурност на държавите. В настоящия вид на дисертацията доминиращият наратив е подчинен на технологичната насоченост, докато темата за международните отношения, а в още по-сериозен мащаб и за международното право остава на заден план. В тази връзка може да се изведе дори определен теоретичен модел, който да е приносен за автора.

На следващо място, независимо от безспорното стратегическо значение на космическата тематика от гледна точка на връзките ѝ със сигурността, би било позитивно да се обърне по-сериозно внимание и на икономическите измерения на проблематиката. На фона на регистрираната от автора важност на космическото пространство като източник на ресурси, впоследствие в изложението се обръща слабо внимание на очертаването на конкретните интереси и планове на трите държави по линия на стопанската експлоатация на Космоса, особено в ресурсното направление.

В рамките на дисертацията изключително интересен аспект се явява темата и за частните предприемачи в космическия сектор. Тук се отварят множество направления за анализ по линия на въпроси относно възможности за извеждане на обобщения и хипотези, доколко опирайки се на споделени търговски интереси, частните компании могат да влязат в ролята на посредници в отношенията между държавите, стимулирайки формирането на нови партньорства по линия на конкретни проекти, а оттам и придобивайки специфична сила като фактор в международното космическо сътрудничество.

В дисертацията е загатнат елемента и за други държави извън разгледаните 3 космически суперсили, които също се включват като нови фактори в сектора. С оглед на важността на темата и за България като страна, свързана с участие в различни проекти в космическото направление, а и като държава-членка на ЕС, специфичен интерес представлява въпроса за европейското сътрудничество. С оглед на това, че в последните години все по-сериозно внимание привлича въпроса за изграждането на „космически блокове“, обединяващи държави със сходни стратегически интереси по отношение на космическото пространство (като примери извън Европейската космическа агенция могат да се посочат и Африканската космическа агенция /обединяваща към момента 55 държави/, Космическата агенция на Латинска Америка и Карибите /с 7 държави-участници/, Арабската космическа координационна група /със своите 12 държави-членки/), любопитно би било, как вижда дисертанта бъдещото развитие в такава посока от гледна точка и на разгръщането на партньорства и съперничества. Как би интерпретирал и ролята на Китай в рамките на Азиатско-тихоокеанската организация за космическо сътрудничество?

Темата на изследването несъмнено придобива нови измерения на развитие с оглед на динамичните трансформации в международната среда от началото на 2022 г., особено в контекста на украинската криза. С оглед на налаганите на държавно ниво санкции срещу Русия, можем ли според дисертанта да говорим за намаляване на въздействието на частните компании върху сектора в тези условия? Как ще се отрази според него настоящата ситуация и върху бъдещото развитие на космическата надпревара, особено и в контекста на релевантната тема за космическата сигурност?

Дали ще сме свидетели на преливащи конфликти от Земята към Космоса или по-скоро на бъдещи конфликти в космическото пространство?

8. Заключение

Отправените критични бележки и формулираните препоръки далеч не омаловажават стойността на дисертационното изследване на Борис Манов. То показва наличието на добра осведоменост по отношение на развитието на подходите и политиките за изследването и експлоатирането на космическото пространство. Въпреки обширността на проблематиката, разработката демонстрира стремежа на дисертанта към прилагане на специфичен подход за подбор на конкретни аспекти за по-детайлно проучване. С оглед на гореизложените съображения считам, че представената дисертация като цяло отговаря на критериите и давайки положителна оценка за нея препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да подкрепят присъждането на ОНС „доктор“ по професионално направление 3.6. „Право“ на Борис Манов.

София, 19.05.2022 г.

Подпис:

/доц.д-р Елизабет Йонева/

STATEMENT

From: ***Assoc.Prof. Elizabeth Dimitrova Yoneva;***
University of National and World Economy, Department of International Relations;
Scientific specialty 05.11.02 Political Studies (Foreign Policy and International Relations)

On: Dissertation for the award of educational and scientific degree Doctor (PhD), scientific specialty "International Law and International Relations", *professional field* 3.6. „Law" at the Institute for the State and the Law, Bulgarian Academy of Sciences

Dissertation Author: ***Boris Svetlinov Manov***
Dissertation Title: "Contemporary Chinese politics in the context of the space race"

Grounds for presenting the statement: participation in the scientific jury for the defense of the dissertation according to Order № РД-09-32/28.02.2022 of the Director of ISL at BAS Prof.Dr. Irena Ilieva

1. Information about the PhD Candidate

The PhD candidate was trained in the doctoral program at the Department of International Law of ISL in the scientific specialty "International Law and International Relations", professional field 3.6. "Law" according to Order № РД-09-109/08.12.2020 of the Director of ISL at BAS. The training was carried out in an independent form during the period 10.12.2020-09.12.2022.

Boris Manov holds a bachelor's degree in Political Science from the University of Vienna and a master's degree in International Relations and Political Security from Varna Free University "Chernorizets Hrabar". After his enrolment as a PhD student at the ISL, he successfully passed all the exams of his curriculum and participated in several PhD, national and international conferences, where he presented scientific papers on topics related to his dissertation.

In accordance with the legal requirements, the PhD candidate was discharged with the right to defense of dissertation according to the Order of the Director of the ISL at BAS № РД-09-32/28.02.2022. By Order of the Director of the ISL at BAS № РД-09-32/28.02.2022 was scheduled the public defense of the dissertation and approved the composition of the scientific jury.

Boris Manov has submitted all the required documentation - the text of the dissertation, an abstract with a list of contributions and a list of publications on the topic of the dissertation, CV, the necessary protocols, reports and orders.

2. General characteristics of the dissertation

The dissertation is developed in a total volume of 184 pages in English, covering the main text, a description of the 6 figures included, as well as an appended list of abbreviations and references. Structurally, there is an introduction, an exposition in 3 chapters and a

conclusion.

Boris Manov has chosen to focus his doctoral dissertation on the issues of China's contemporary space policy, analyzed through the prism of comparison with those of the United States and Russia, in order to highlight the specific challenges the Asian state is facing in this area on its way to becoming one of the leading space powers. The theme of the study is distinguished both by its relevance and its topicality in view of the various discussions generated by the intensification in the exploration and exploitation of outer space. Aspirations to use it for military, economic, political, social or other purposes give rise to a new type of complications that cannot be ignored in the context of the unfolding of a number of crisis processes on a global scale. Last but not least, the relevance of the chosen dissertation theme is also evident in the light of the study of the overall palette of multifaceted aspects embodying China's rise as a significant actor in international politics and economy, and hence the neuralgic points shaped as a result of the emerging configurations of partnerships and confrontations in the country's foreign relations. The importance of this topic is also undeniable in the context of the influences and effects of the involvement of new non-state actors in space activities, especially in the debate on the role of private companies in the 'privatization of space'. From a legal point of view, the need for regulatory mechanisms and norms to enable global space governance also remains an open question.

In the introduction of the dissertation, the topicality and relevance of the theme are adequately justified. The subject and object of the study are formulated, the aim and objectives are stated, and there are comments on the structure of the dissertation, the methodology used and the information base. However, it would be positive to set the limitations of the research.

The dissertation correctly reflects in the references the authors and literature used, as well as the citations provided, covering 232 sources of different types in English, Bulgarian and Russian. There is undoubtedly a good awareness of the author on the issues of the dissertation. The sources consulted appear to be predominantly in English, which points to a recommendation for their diversification in future research, including expanding the range of Bulgarian authors working on the topic. For greater clarity with regard to the literature, the standards for distinguishing the different types of sources - monographic studies, collection of conference papers, studies and articles in periodicals, reports, normative documents, electronic sources, etc. - should also be observed.

In subsequent research efforts with such a focus, it would be useful to try to situate the topic within the broader context of the existing scientific literature in order to outline the theoretical and methodological problems so as to construct a comprehensive historiographical analysis that provides insight into the factors influencing published works in different periods and the variables affecting them.

3. Evaluation of the scientific results

In the first chapter, the dissertation draws attention to the genesis of the space race, presenting the specifics of the first space programs developed by the USSR, the USA and the PRC. Along with this, the author is searching for the intersections with the security themes, opening the perspective to the issues of militarization of space. Immanently tied to the focus of the research is the study of building Chinese space capabilities, as well as their subsequent development in the context of the political transformations that led to the reorientation from

offensive to defensive realism.

The second chapter of the dissertation is devoted to examining the domestic and foreign policy dimensions and aspects in the development of the Chinese space program. Specific emphasis is placed on the study of the structural units involved in the arrangement and implementation of the Asian country's space program. The analysis of the relations between Beijing and Moscow, which is carried out through the prism of both cooperation and competition between them, appears to be particularly important.

The third chapter identifies the current problems in the space race, mainly on the basis of a comparative analysis between the actions and future plans of China, the United States and Russia. Issues related to the democratization and commercialization of space are also positioned with a view to the increasing role of the private sector, especially in the context of the US vision of maintaining its leadership role through the application of such methods. The impact of Chinese technological determinism on the expansion of the country's interests in outer space is also highlighted, corresponding to the aspirations to challenge the status quo and take the lead in the new space race.

Boris Manov uses a combination of methods and approaches consistent with the interdisciplinary perspective of the dissertation. Overall, the dissertation is based on complex logic arising from the clearly outlined conceptual framework. The formulated research aims and objectives have been achieved by the author.

4. Evaluation of scientific contributions

The scientific contributions systematized in the abstract are valid and proved by the research work. They are generally related to the objectives of the dissertation, as well as to the application of an interdisciplinary vision for the study of such complex issues, especially in view of the attempt to combine a perspective linking it to international law and international relations. The approach chosen by the author, setting a template for the study of space policies that can easily be applied to other states entering this field with their specific goals and aspirations, can be defined as a contributing achievement. The significance of the dissertation is also visible in the broad scope of the reserach of specific internal and external dimensions of the space programs of the three superpowers, based on the analysis of a considerable amount of information, from which relevant conclusions and assessments are drawn. The available knowledge in the Bulgarian research profile on this topic is also enriched by the new elements rationally extracted by the author. Undoubtedly, the results of the dissertation are also applicable in academic activities, as they can be used in the teaching of various courses within the field of Political Science, as well as in the context of legal studies.

5. Evaluation of the publications

Boris Manov has submitted 4 publications on the dissertation topic - 3 in English and 1 in Bulgarian, published in various conference proceedings and collective monographs. The publications of the PhD Candidate appear to be sufficiently representative in terms of dissemination of the author's research and achievements to the academic community and to a wider audience. The public approbation of the results not only of the dissertation but also of the author's overall research activity is fully satisfactory and visible, including through his media appearances.

6. Evaluation of the abstract

The abstract, developed in 27 pages, is structured and informative and gives a clear picture of the overall text and Manov's ideas. The required list of publications and a statement of contributions are available.

7. Critical comments, recommendations and questions

Significant questions arise from the author's application of the chosen theoretical basis of the study, which is grounded in realism. Undoubtedly, the classical theories of international relations have been used for a certain period of time to analyze relations in outer space. Since the 1970s and 1980s, however, researchers started to interpret such issues through the prism of conflicting neorealist and neoliberal perspectives. In view of the specificity of space as an area representing an intersection between national and international interests, unfolds a clash between state-centric visions and perceptions of the use of sovereign power in non-sovereign zones on the one hand, and 'space internationalism', which relies on treating space as a global good, on the other. For this reason, it is somewhat surprising why classical realism is chosen as a dissertation basis. Furthermore, since the process of theorizing space issues is most advanced in the field of geopolitics, it is also puzzling that although the author frequently mentions and uses it as a term, he does not exploit it as a foundation for his analysis. In view of the emergence of the concept of "astropolitics" as tied to the field of geopolitics, clarification of its content and definition would also be positive in presenting a more complete picture in theoretical terms. In this regard, a recommendation can be made to the author to clarify what determines his choice of orientation towards classical realism, as the arguments for its selection will become explicit when explaining the other potential options, including the "neo-" variants corresponding to neorealist and neoliberal astropolitics.

In view of the specificity of the topic and its connection with international relations, it is crucial to present more accurately the two-way linkages, demonstrating how international politics affects space relations, and conversely, how their dynamics in turn affect international relations, foreign and security policies of different countries. In the current form of the thesis, the dominant narrative is subordinated to the technological focus, while the topic of international relations, and to an even greater extent international law, remains in the background. In this respect, the author can even derive a certain theoretical model that would be contributory for him.

Next, notwithstanding the undeniable strategic importance of the space issues in terms of its security links, it would be positive to pay more serious attention to the economic dimensions of the topic. Against the background of the registered importance of outer space as a source of resources, the reserach subsequently pays little attention to outlining the specific interests and plans of the three countries in terms of the economic exploitation of outer space, especially in the resource field.

Within the dissertation, the topic of private entrepreneurs in the space sector is also a very interesting aspect. Here, multiple areas for analysis open up along the possibilities of drawing generalizations and hypotheses as to what extent, based on shared commercial interests, private companies can act as intermediaries in the relations between countries, stimulating the formation of new partnerships for specific projects, and hence gaining strength as a factor in international space cooperation.

The dissertation also hints at the element of other countires beyond the 3 space

superpowers considered, which are also involved as new actors in the sector. In view of the importance of the topic for Bulgaria as a country participating in various space projects, and being an EU Member State, the issue of European cooperation is also of specific interest. In view of the fact that in recent years the issue of building "space blocs" uniting countries with similar strategic interests in space has been attracting more and more attention (examples beyond the European Space Agency include the African Space Agency (currently uniting 55 countries), the Latin America and Caribbean Space Agency (with 7 participating countries), and the Arab Space Coordination Group (with its 12 member states)), it would be interesting to hear how the PhD candidate sees the future of space blocs in terms of the development of partnerships and rivalries. How would he also interpret China's role within the Asia-Pacific Space Cooperation Organization?

The topic of the research undoubtedly acquires new dimensions of development in view of the dynamic transformations in the international environment since the beginning of 2022, especially in the context of the Ukrainian crisis. In view of the sanctions imposed at the state level against Russia, can we, according to the author, speak of a reduction of the impact of private companies on the sector in these conditions? In his opinion, how will the current situation also affect the future development of the space race, especially also in the context of the relevant topic of space security? Will we witness spillover conflicts from Earth to outer space or rather future conflicts in space?

8. Conclusion

The critical remarks and the formulated recommendations are far from diminishing the value of Boris Manov's dissertation. It shows a good awareness of the development of approaches and policies for the exploration and exploitation of outer space. In spite of the vastness of the topic, his research demonstrates the author's desire to apply a specific approach to select particular aspects for more detailed study. In view of the above considerations, I believe that the submitted dissertation generally meets the criteria and, giving it a positive assessment, I recommend the distinguished members of the scientific jury to support the award of the degree PhD in the professional field 3.6. "Law" to Boris Manov.

Sofia, 19.05.2022

Signature:

/Assoc.Prof. Elizabeth Yoneva/